

Rudolf Steiner

VIII. Boj Ahrimana proti Michaelismu. Poselství Michaelovo

Dornach, dne 1. srpna 1924

Milí přátelé,

nyní se bude jednat o to, vylíčit, jak jednotlivý anthroposof se prožívá ve své karmě prostě tím právě, že na základě předběžných podmínek, o kterých byla řeč, vstoupil do anthroposofické společnosti nebo aspoň do anthroposofického hnutí. Poukázal jsem na významnou nadsmyslnou školu na počátku patnáctého století, kterou můžeme charakterizovat tak, že řekneme: V ní byl velkým učitelem Michael sám a zástupy lidských duší, které tehdy byli mezi smrtí a novým zrozením, ale i zástupy takových bytostí, které nejsou určeny k tomu, aby přešly do nějaké zemské inkarnace, nýbrž které ve světě éterickém nebo v jiném vyšším životě tráví eony, ve kterých žijeme – všechny tyto bytosti, ty patřily tehdy k obsáhlému žakovstvu michaelské moci. A již poslední pondělí jsem Vám označil něco z toho co bylo tehdy obsahem oné nauky.

Dnes chceme nejprve vyzvednout jeden bod. Michaelská vláda předposlední, tedy vlastně poslední vzhledem k přítomné jeho vládě, trvala po tři století a skončila ve věku Alexandrově v předkřesťanské době, tato vláda Michaelova, ta potom ustoupila a na Zem přicházely ostatní vlády archandělské. Michaelovo společenství v době, kdy se na Zemi dalo mystérium na Golgotě, bylo právě spojeno s duchovními a lidsky duchovními bytostmi, které k němu patřily. Ty pociťovaly mystérium Golgoty tak, že Kristus jejich oblast, sluneční oblast tehdy opouštěl, kdežto lidé žijící tehdy na Zemi, museli pociťovat mystérium Golgoty tak, že Kristus přišel k nim na Zem.

To je mohutný protiklad, rostoucí, řekl bych, do obrovské velikosti, v prožívání těchto dvou druhů duší, a musíme se do toho protikladu svým srdcem náležitě zahloubat. Pak začala doba, kdy kosmická inteligence, tedy inteligentní podstata, která je rozprostřena po celém světě, která byla ve správě Michaelově, až do konce doby Alexandrovy, kdy tato inteligentní podstata přešla zvolna do majetku lidí na Zemi, jaksi odpadla Michaelovi.

Hled'te, milí přátelé, vývoj lidstva vzhledem k těmto věcem postupoval takto: Až do konce doby Alexandrovy – a pro jednotlivé skupiny lidí ještě dlouho za tuto dobu – bylo zde vždycky vědomí, že byl-li někdo inteligentní, nevyvíjel tuto inteligenci sám v sobě, nýbrž že mu byla darována z duchovních světů. Když člověk něco myslel, co bylo rozumné, tedy připisovala se skutečnost, že to bylo rozumné, inspiraci duchovních bytostí. Je to právě novějšího data, že člověk rozumnost, že jest inteligentní, připisuje sám sobě. A to jest proto, že správa inteligence přešla z ruky Michaela do rukou lidí.

Michael, když koncem let sedmdesátých devatenáctého století nastoupil zase vládu ve vedení zemských osudů, našel kosmickou inteligenci, která mu od století osmého nebo devátého po Kristu úplně odpadla, dole v oblasti lidí.

Tak to bylo již v poslední třetině devatenáctého století, když vláda Michaelova se zase rozšířila po vládě Gabrielově. Tu Michael, když přišel k inteligentním lidem, přišel jaksi k tomu, o čem mohl říct: Zde nacházím znovu to, co mi odpadlo, co jsem dříve spravoval.

A ve středověku byl velký spor mezi vedoucími osobnostmi řádu dominikánského a osobnostmi, které s pokračujícím asijským alexandriismem přišly do Španělska jako Averrhoes a jeho přívrženci, tedy mohamedánští poaristotelikové, říkali – inteligence jest něco všeobecného. Oni mluvili jen o jediné všeinteligenci, nikoli jen o jednotlivé lidské inteligenci. To, co jest jednotlivá lidská inteligence, bylo pro Averrhoa jen jakýmsi zrcadlením v jednotlivé lidské hlavě, což ve skutečnosti existuje však jenom všeobecně. Pomyslete si, že někdo má zrcadlo, které je takovéto –

Obrázek

A mohl bych místo těchto devíti dílů zrcadla nakreslit ovšem 100 nebo tisíc nebo milion. Zde byl by předmět, který se zrcadlí. Tak tomu rozuměl Averrhoes, proti kterému bojoval Tomáš Akvinský. Rozum, inteligence byla pro něho v tradici na starý věk Michaelův všeinteligencí, inteligencí, která byla jen jedna, jednotlivé lidské hlavy ji zrcadlily, takže když lidská hlava nebyla již v činnosti, nebylo lidské inteligence. Co bylo tedy skutečně správné?

Hleďte, to, co si představoval Averrhoes, to bylo správné až do konce doby Alexandrový, to byla prostě kosmicko-lidská skutečnost až do konce doby Alexandrový. On to podržel i nadále. Dominikáni přijali vývoj lidstva a řekli: Tak to není. Byli by ovšem mohli říci: kdysi to tak bylo, ale dnes již tomu tak není. Ale to neučinili. Oni vzali jen skutečný stav, jaký byl právě ve století třináctém, který se potom uplatnil zvláště silně ve století čtrnáctém a patnáctém a říkali: Teď má každý svůj vlastní rozum. To bylo právě to, co zde nastalo.

A to přivést k plné jasnosti bylo úkolem oné nadsmyslné školy, o které jsem mluvil poslední pondělí. To bylo v této nadsmyslné škole stále znovu a znovu zdůrazňováno ve všech obměnách, když stále znovu a znovu byl líčen základní charakter dávných mystérií. Velkolepým názorným způsobem v nadsmyslných – ne imaginacích, ty přišly teprve na počátku století devatenáctého, ale v nadsmyslných inspiracích bylo líčeno to, čeho odlesk mohl jsem častěji zde podat, když jsem líčil podstatu svých mystérií.

Ale potom bylo poukazováno také na budoucnost, na to, co se mělo stát podstatou nových mystérií, co nyní nepřicházelo jako starý princip mysterijní do člověka, který neměl na Zemi inteligenci, který mohl proto prožívat nadsmyslné světy snivým způsobem, nýbrž bylo poukazováno na mysterijní princip, který musíme chápat v anthroposofickém oboru, který je

naprosto slučitelný s úplnou lidskou inteligencí, s jasnou, světlaplou inteligencí.

Ale zajděme poněkud do intimní nauky oné nadsmyslné školy. Tyto intimnosti vedly k poznání o tom, čeho vlastně pouhý odlesk nacházel se ve světových názorech lidí na Zemi od dávné hebrejské doby a zase v době křesťanské, čeho také dnes ještě, kdy měly by panovat názory hlubší, nachází se u velké většiny lidí jen ještě tradiční odlesk. Je to nauka o hříchu, o hříšném člověku, o člověku, který na východisku lidského vývoje byl vlastně určen k tomu, aby nesestupoval tak hluboko do hmotnosti, jak nyní sestoupil.

Jistá, ještě dobrá verze této nauky nachází se například u Saint-Martina, u neznámého filosofa, který svoje žáky ještě učil, že člověk původně, nežli počal vývoj lidí na Zemi, stál skutečně na určité výši a že klesl dolů následkem prahříchu, který nazývá Saint-Martin kosmickým cizoložstvím. Následkem prahříchu klesl člověk k tomu stavu, ve kterém se dnes nachází.

Ale tím poukázal Saint-Martin také právě na to, co existovalo v nauce o hříchu během celého lidského vývoje: názor, že člověk nestojí na výši, na které by mohl stát. Veškerá nauka o dědičném hříchu byla právem spojována s tímto názorem, že člověk vlastně klesl původně ze své výše. Ale tím, že se vyvodily důsledky tohoto názoru, vypracovala se docela určitá nuance světového názoru, odstín světového názoru, který pravil: Protože člověk se stal hříšným – a stát se hříšným znamená právě klesnout z původní výše – nemůže prohlédati svět tak, jak by na něj mohl nazírat bez hříchu, jakým byl člověk před svým pádem. Proto vidí člověk svět zkaleně. Nevidí svět v jeho pravé podobě. Člověk vidí svět plný iluzí a fantasmat. Člověk vidí právě to, co vidí venku v přírodě, ne to, jak je to s duchovním pozadím všeho. Člověk vidí to ve hmotné formě, která ve skutečnosti zde vůbec není. To znamená, že člověk je hříšný pro nazírání dávných dob a pro tradici namnoze ještě dnes. Bylo tedy na Zemi těmi lidmi, kteří uchovávali tradici mystérií, skutečně říkáno: Člověk nemůže nazírat na svět tak, nemůže cítit ve světě tak, jak by myslel, cítil a konal, kdyby se nebyl stal hříšným, to jest: kdyby nebyl padl z výše, pro kterou ho původně určili Bohové k němu patřící.

Když nyní pohlédneme na všechny vedoucí duchy z řady archandělů, kteří se v pozemské vládě střídají tak, že tato vláda je vykonávána vždycky během tří až tří a půl století – jako v posledních třech až čtyřech stoletích Gabrielem, nyní Michaelem dále po tři století, která přijdou – když pohlédneme na celou řadu těchto archandělských bytostí, jak zde jsou: Gabriel, Rafael, Zachariel, Anael, Orifiel, Samael, Michael – když pohlédneme na všechny tyto bytosti, tedy poměr, který je mezi nimi a vyššími duchy vyšších hierarchií můžeme naznačit asi následujícím způsobem: (Neberte, prosím, lehce ona slova znějící triviálně, neboť máme jen lidská slova, neberte slova pro tyto vznešené věci jen tak lehce, nejsou tak míněna)

Ze všech těchto archandělů, jejichž počet je sedm, smířilo se šest ne docela – nejvíce Gabriel, ale ani ten ne docela, ale poměrně přece jen velmi silně s tím, že lidé stojí před mayou, před velkou iluzí, protože svou kvalitou, která neodpovídá tomu, k čemu lidé byly původně určeni – lidé sestoupili ze své původní podoby. Jediný Michael je ten, který – musím se, řekl bych, banálně vyjádřit – který nechtěl povolit a který s těmi, kdo jsou michaelskými duchy také mezi lidmi, stojí na stanovisku: Já jsem správce inteligence. Inteligence musí být spravována

tak, aby do ní nevstupovala iluze, fantastičnost, to, co člověka nechává pohlížet do světa jen temně a mlhavě.

Milí přátelé, pohlédnouti, jak Michael zde stojí jako největší oponent, ve sboru Archandělů, tj. nesmírně vznešený pohled. Je to něco ohromně grandiosního. A pokaždé, když zde byl věk Michaelův, dalo se na Zemi to, že inteligence jakožto prostředek poznání stala se nejen kosmopolitickou, jak jsem již vylíčil, ale stala se takovou, že se lidé pronikli vědomím: „My přece jen můžeme vzhůru k Božství“. - To hrálo nesmírně velkou úlohu na konci staré, poslední staré doby Michaelovy. Místa starých mystérií, počínajíc Řeckem, byla všude taková, že byla zasažena atmosférou malomyslnosti. Zbaveni odvahy byli ti, kdo v Dolní Itálii, na Sicílii byli nástupci staré Pythagorejské školy, protože kouzelný lesk, který v šestém století před Kristem nad Pythagorejskou školou byl vládl, protože tento kouzelný lesk pohasl. Zase také zasvěcenci pythagorejských mystérií viděli, jak to, co jest ilusorní, co jest materialisticky ilusorní, se po světě šíří. Zmalomyslněly dcery a synové dávných egyptských mystérií.

Ó, tato egyptská mystéria, ta byla již za doby Alexandrový tak zmalomyslněla, že – řekl bych – jen ještě jako strusky starých kovových řek pěstovala egyptská mystéria dále takové nauky, jaké se projevovaly v pověsti o Osirisovi, nebo ve vzhlížení k Serapisovi. Na druhé straně v Asii: kde byly ony odvážné, mohutné vznesy do duchovního světa, jaké vycházely třeba z mystérií Diany v Efezu? I mystéria samothrácká, moudrosti Kabirů, ty mohly býti rozřešeny jen těmi, kdo sami v sobě nesli podnět ke vzletu k něčemu velkému; jenom ti, kdo byli takto ve své duši uzpůsobeni, mohli rozluštit ještě oblaky kouře, které vystupovaly z Axiera atd. z Kabirů.

Nastalo všude zmalomyslnění: Všude pocit – řekl bych – toho, co se lidé snažili přemoci ve starých mystériích tím, že se obraceli k tajemství slunečního mystéria, které jest vlastně tajemstvím Michaelovým – všude pocit: člověk nemůže... Tato Michaelova doba byla dobou velké zkoušky. Platon byl vlastně jen zředěný extrakt starého principu mysterijního. Z tohoto extraktu bylo pak aristotelismem vyneseno to nejvíce intelektuální, a Alexandr to vzal na svá bedra.

Tehdá bylo Michaelovým slovem: Člověk musí přijíti ke všeinteligenci, k uchopení toho, co je božského ve světě v bezhříšné formě; všude musí se rozšířiti to nejlepší, co bylo získáno, po zmalomyslnělých místech mysterijních, se střediskem v Alexandrii. To byl podnět Michaelův. A to jest právě poměr Michaela k ostatním archandělům, že on nejsilněji protestoval proti pádu lidí.

Ale to je také to, co jest nejdůležitějším obsahem jeho nauky, jak ji Michael v oné nadmyslné škole, o které jsem mluvil poslední pondělí, přinášel svým duším. Tento nejdůležitější obsah jest:

Když inteligence bude mezi lidmi, když inteligence odpadla z lůna Michaelitů, bude nyní dole na Zemi, pak lidé v tomto michaelském věku musí zpozorovati, pocítit, že se zde mají

zachrániti, protože inteligence nesmí býti zachváčena hříšností, že tohoto věku musí se použití k tomu, aby se vystoupilo k duchovnímu životu v čisté inteligenci, prosté iluze.

To jest to, co jest náladou na straně Michaelově proti náladě na straně Ahrimanově. Tento protiklad jsem také již naznačil poslední pondělí: jak Ahriman nejsilnější, skutečně nejsilnější námahu vynakládá a dále bude vynakládati, aby si přivlastnil inteligenci, která se dostala mezi lidi, aby lidi posedl, takže by Ahriman byl majitelem inteligence v lidských hlavách.

Hleďte milí přátelé, je třeba jen – řekl bych – tohoto Ahrimana, tj. zástupy Ahrimanovy znáti. Nic se nevyřídí tím, že jméno Ahrimanovo nacházíme hodným pohrdání a zástupům pohrdáníhodných bytostí dáme jméno Ahriman. Na čem záleží, to jest, že v Ahrimanovi stojí před námi především světová bytost té myslitelně největší inteligence, světová bytost, která již docela přijala inteligenci do individuální podstaty. Ahriman je v každém směru vysokou měrou přeinteligentní: on ovládá oslňující inteligenci, oslňující inteligenci, která přichází z celé lidské bytosti, jenom ne z té části lidské bytosti, která právě v lidském čele se lidsky utváří.

Kdybychom Ahrimana spodobnili v lidské imaginaci, museli bychom mu dáti ustupující čelo a frivolně cynický výraz, protože u něho přichází všechno z těchto nižších sil, ale z těchto nižších sil přichází právě nejvyšší inteligence. Pustiti se snad s Ahrimanem do diskuse znamenalo by, že by člověk byl přímo rozdrcen logickou důsledností, grandiosní výstižností s jakou on ovládá svoje důkazy. Pro svět lidí / takového mínění jest Ahriman/ musí se teprve rozhodnouti, zdali bude vládnouti chytrost nebo bláhovost. A bláhovým nazývá Ahriman všecko, co inteligenci neuzavírá v sobě v úplně osobní individualitě, neboť každá ahrimanská bytost jest osobně přeinteligentní, jak jsem Vám to právě líčil, kritická v odmítání všeho nelogického, posměvačně pohrdavě myslící.

Hleďte, když takto máme Ahrimana před sebou, pak přirozeně budeme také pociťovat úplný protiklad mezi Ahrimanem a Michaelem, neboť Michaelovi nejedná se vůbec o osobní stránku inteligence. Jenže pro člověka je zde stále pokušení, aby inteligenci podle vzoru Ahrimana udělal také osobní. Ahriman má o Michaelovi vlastně velmi pohrdavý úsudek: že je hloupý, bláhový. Přirozeně že je to v poměru k němu samému, protože Michael nechce osobně k sobě inteligenci přitáhnouti, nýbrž protože Michael chce a chtěl, po tisíciletí, po aeony spravovati všeinteligenci. A teď, kdy lidé inteligenci mají, měla by zase býti jím spravována jako něco společně lidského, jako něco, co všem lidem jakožto lidem přichází k dobru, jako inteligence všeobecná.

Učinili bychom ještě dobře, milí přátelé, kdybychom si řekli jakožto lidé: Víra, že rozumnost můžeme míti sami pro sebe, ta jest bláhová, neboť nemůžeme býti dosti rozumní jenom sami pro sebe. Jestliže chceme někomu něco logicky dokázati, tu přece předpokládáme, že pro něho platí tatáž logika a pro třetího zase tatáž logika. Kdybychom mohli míti vlastní logiku, pak ovšem nemohli bychom chtít dokazovati mu něco podle naší logiky. Je právě zvláštností věku Michaelova, že úplně musí přejíti do cítění to, co nutno konečně uznati.

A tak zuří vlastně za kulisami života boj Ahrimana proti Michaelismu. A je to, jak jsem již řekl poslední pondělí, něco co patří k úkolu anthroposofa, aby měl cit pro to, že tomu dnes tak jest, že jaksi v tomto boji vesmír stojí.

Hleďte, tento boj, který ve vesmíru již byl, nabyl význam od doby, kdy v osmém, devátém století kosmická inteligence Michaelovi a jeho zástupům pozvolna odpadávala, přicházela dolů mezi pozemské lidi. Aktuálním se to stalo teprve, když v době, na kterou jsem často poukázal, na počátku patnáctého století, začala se duše vědomá v lidstvu rozvíjet. Tu vidíme také na Zemi – u jednotlivých duchů, kteří tehdy právě žili na Zemi – něco jako zrcadlení toho, co se dalo v oné velké škole, o které jsem poslední pondělí mluvil, v nadsmyslné škole, tu vidíme, že něco z toho se zrcadlilo v jednotlivých lidech na Zemi.

A v poslední době jsme vykládali tak mnohé o zrcadlení nebeského v pozemských školách a zařízeních. Mluvili jsme o velké škole v Šartrech. Mluvili jsme také o jiném. Ale také o jednotlivých lidech možno zde mluvit. A máme zde pozoruhodný zjev, že právě zde, kde se v civilizovaném lidstvu začíná vyvinovat duše vědomá, zde, kde rozikrucianství, tento počátek podnětu k duši vědomé má vzít do ruky – že zde na jednoho ducha tohoto věku jako blesk sjelo něco z tohoto nadsmyslného podnětu. Bylo to v Raimundovi de Sabunda v patnáctém století. A je to skoro jako pozemský odlesk nadsmyslné nauky Michaelovy, kterou jsem Vám nyní naznačil, co učil Raimundus de Sabunda na počátku patnáctého století.

Ten pravil: Lidé poklesli ze stanoviska, které původně bylo jim propůjčeno od Bohů, kteří k nim patří. Kdyby lidé setrvali na onom stanovisku, tedy by všechno to, co žije v podivuhodných formách krystalů nerostné říše, co žije v neutvářené říši minerální, co žije ve sterých a tisícových formách rostlinstva, co žije ve formách zvířectva, co se pohybuje ve vodě, ve vzduchu, co se hýbe v živlu tepla a země, všechno to viděli by lidé takovým, jakým je to ve své pravé podobě.

Raimundus ze Sabundy připomněl, jak kdysi ve formě sefirotů, v aristotelských kategoriích, v oněch všeobecných pojmech, které vypadají tak divně pro toho, kdo jim nerozumí, jak ve všem tom je obsaženo to, co má vésti inteligenci do duchovního světa. – Jak suché, jak strašně suché zdá se lidem to, co jest obsaženo v aristotelských kategoriích, když se zde v logice učí: podstata, množství, jakost, vztah, prostor – deset takovýchto kategorií, deset takovýchto všeobecných pojmů. Tu říkají lidé, to že je to ovšem nemožně suché, nesnesitelné, učení se takovým všeobecným pojmům že je nesnesitelné. Proč by se měl člověk rozehřívat pro deset takovýchto všeobecných pojmů: podstata, množství, jakost atd., proč by se měl pro to rozehřívat? Ale to je právě tak, jako kdyby někdo řekl: Zde je Goethův „Faust“, lidé dělají z toho Bůh ví co, a ten se přece skládá jenom z abecedy. Nic jiného není v této knize nežli různě kombinovaných čtyřadvacet písmen abecedy. – A člověk, který neumí číst a vezme do ruky Goethova „Fausta“, nepřijde na to, jaká je v něm nesmírná velikost, nýbrž bude v něm stále jen vidět písmena: a, b, c, d, e – ž. Ale člověk, který neví, jak se má a, b, c, ... kombinovat, který neví, v jakém poměru jsou k sobě navzájem, ten také ovšem nemůže číst „Fausta“.

Hleďte, tak to je také vzhledem ke čtení slov Aristotelových kategorií; jest jich deset – není jich tolik jako písmen abecedy. Jsou to duchovní písmena. Kdo dovede správně zacházeti s podstatou, množstvím, vztahem atd. tak jako dovede zacházeti s jednotlivými písmeny, aby z nich vznikl „Faust“, ten tuší ještě něco z toho, co Aristoteles o těchto věcech říkal například ve vyučování Alexandra.

Raimund ze Sabundy, ten ještě upozorňoval na něco takového. On ještě o něčem takovém věděl a říkal: Když pohlédneme na to, co bylo například ještě v aristotelismu, tedy je to něco, co zůstalo z onoho starého stanoviska, ze kterého lidé klesli na počátku lidského vývoje. Na to se lidé z počátku ještě rozpomínali. To bylo čtení v knize přírody. Ale lidé klesli právě tak hluboko, že nemohou již vpravdě čísti v knize Přírody. Proto Bůh, který se nad nimi slitoval, dal jim Bibli čili Knihu Zjevení, aby se nevzdálili docela od toho, co jest božsky duchovní.

A Raimund ze Sabundy ještě v patnáctém století učil: že Kniha Zjevení je zde pro hříšného člověka, protože ten neumí již čísti v knize Přírody, ale učil tomu tak, že myslel již ale lidé musejí zase najít možnost čísti v knize Přírody. – A to je podnět Michaelův: aby lidé, když mezi ně přišla jím zpravovaná inteligence, byli zase přivedeni k tomu, aby zase otevřeli velkou knihu Přírody, aby v knize Přírody zase četli.

Vlastně každý, kdo je v anthroposofickém hnutí, měl by pociťovat, že může svoji karmu chápat jen tehda, jestliže ví že přistupuje k němu osobně vyzvání, aby zase duchovně četl v knize Přírody, aby našel duchovní základ Přírody po té, co Bůh pro mezidobí dal zjevení.

Čtete smysl, který je obsažen v mé knize „Mystika při vzniku novodobého duchovního života“, pak uvidíte na poslední stránce – jenže v podobě, jak jsem to tehda mohl a musel psát – že se jednalo o to, vésti anthroposofické hnutí v tom smyslu, aby se zase mohlo čísti ne v Knize Zjevení, o které jsem řekl, že v ní četl ještě Jakob Böhme, nýbrž aby se mohlo zase čísti v knize Přírody. Břídilské, nedostatečné, často hrozné začátky novější přírodní vědy musejí býti přeměněny, metamorfosovány duchovním světovým názorem ve skutečné čtení v knize Přírody. Myslím také, že jest použito výrazu o „knize Přírody“ na konci knihy „Mystika při vzniku novodobého duchovního života“. Od začátku mělo anthroposofické hnutí toto heslo. Od začátku bylo to apelem na ty lidi, kteří měli nyní naslouchati hlasu své karmy, kteří více méně podvědomě a temně měli zaslechnouti volání: „Moje karma je poněkud zachváčena tím, co zde zní do světa jakožto poselství Michaelovo. Já mám s tím co činiti svou karmou.“

Jsou to konečně lidé, kteří zde byli, kteří zde stále jsou, kteří sem přišli, kteří budou stále znovu přicházeti a odcházeti, kteří jsou ochotní v určitém smyslu odejít ze světa, shromažďovati se v tom, co se shrnuje jakožto Anthroposofická společnost. V jakém smyslu více nebo méně je nutno bráti toto odejít ze světa jako skutečné, jako formální či tak dále, tj. věci pro sebe, ale jakýmsi odchodem to jest pro jednotlivé duše, jakýmsi odchodem k něčemu, co jest jiné nežli to, z čeho vyrostly. K jednotlivým lidem ovšem přistupují nejrozmanitější karmické výsledky. Jednotlivec prožívá to či ono tím, že se musí vytrhnouti ze souvislostí, že se spojí s těmi, kdo chtějí pěstovati poselství Michaelovo. Jsou zde takoví, kteří toto připojení k poselství Michaelovu pociťují jako jakési vysvobození; jsou zde ale takoví, kteří to pociťují jako něco, že jsou uvedeni do takového postavení: na jedné straně přitahování k Michaelovi,

na druhé k ahrimanismu: nemohou voliti, celým životem v tom vězí. Jsou zde takoví, které vytrhne jejich odvaha, ale kteří mají ještě vnější souvislost; jsou zde takoví, kteří snadno najdou vnější souvislost. I to je možné – a to snad je dokonce pro dnešní stav Anthroposofické společnosti ještě to nejlepší. Ale lidé, kteří jsou v anthroposofickém hnutí, stojí naproti ostatním, kteří v něm nejsou, také naproti takovým, se kterými jsou karmicky hluboko spojeni z dřívějších zemských životů. Zde vidíme do nejpozoruhodnějších karmických vláken.

Těmto pozoruhodným karmickým vláknům, můžeme rozuměti jen tehdá, milí přátelé, jestliže si vzpomeneme na předpoklady, které jsme nyní prohovořili, kde jsme skutečně viděli, jak duše, které dnes pocítují z podvědomí puzení k anthroposofickému hnutí, něco spolu prodělaly v dřívějších zemských životech, prodělaly spolu mnohé, když z největší části patřily k oněm zástupům, které slyšely poselství Michaelovo v nadsmyslenu ve století patnáctém, šestnáctém, sedmnáctém, které potom na počátku devatenáctého století prodělaly mohutný imaginační kultus, o kterém jsem zde mluvil. Vidíme mohutné kosmicko-zemské volání přicházeti ke karmickým souvislostem členů Anthroposofické společnosti. Slyšeli jsme již poslední pondělí, jak se toto volání bude šířiti v celém dvacátém století a jak vyvrcholí ke konci dvacátého století. O tom chtěl bych, milí přátelé, mluvití příště.